

JSTE MIGRANTKA VE VĚKU 40 LET A VÍCE?

**ŘEŠÍTE NĚKTEROU
Z TĚCHTO SITUACÍ?**

Pobytová oprávnění v ČR
Občanství ČR

Zaměstnání či podnikání

Starobní důchod či sociální dávky

Zdraví a pojištění

Bydlení, volný čas a veřejný život

**SDRUŽENÍ ASSOCIATION
PRO INTEGRACI FOR INTEGRATION
A MIGRACI AND MIGRATION**

Sdružení pro integraci a migraci, o. p. s.
Praha 2016

MILÉ DÁMY,

Právě otvíráte praktický manuál, ve kterém poradkyně ze Sdružení pro integraci a migraci (SIMI) pro vás sebraly informace, rady a tipy, jak si co nejlépe poradit či bez větších potíží vyřešit různé životní situace během vašeho života v České republice.

SIMI poskytuje právní, sociální a psychosociální poradenství migrantům a migrantkám v ČR od roku 1992 a za tu dobu jsme vás potkali téměř 50 000. Přestože v naší každodenní práci věnujeme stejnou pozornost mužům i ženám, tento materiál je určen převážně ženám – migrantkám či Češkám s migračním původem, které překročily práh čtyřicítky. Možná se ptáte proč. Důvod je prostý. Naše dlouhodobé zkušenosti ukazují, že ženy (a migrantky zvláště) jsou častěji diskriminovány, ať už na trhu práce, v rodině či ve společnosti.

Jedním z témat, které naše klientky hojně řeší v posledních několika letech, je stárnutí a to, jak a kdo se o ně postará v důchodovém věku. Spolu s nimi tak zjišťujeme, že česká společnost a ani ony samotné nejsou připraveny na tuto novou životní situaci a na problémy s ní spojené. Navenek se pak často jeví, že tyto ženy nic nepotřebují, protože očekáváme, že samy vše musejí zvládnout, „prostě jako vždycky“.

Protože jsme přesvědčeni, že to tak není a že je důležité poznat problémy žen spojené s migrací a stárnutím, během 2-letého projektu Ženy na vedlejší koleji (?), financovaného z Norských fondů jsme postupně zaznamenávali zkušenosti a problémy migrantek středního a vyššího věku a teď vám zde předkládáme stručný návod, jak postupovat při řešení některých často se opakujících situací. Manuál tak poskytuje přehled jednotlivých druhů pobytových oprávnění v ČR a rady, jak je získat, dále informace k podání žádosti o státní občanství ČR. V manuálu pak uvádíme příklady, jak řešit například rozvod manželství, příjezd stárnoucích rodičů do ČR či naopak možnosti příjezdu vašich již dospělých dětí atd. Dále zde popisujeme i postupy při vyřizování zdravotního pojištění, sociálních dávek či starobního důchodu. Nevynechali jsme ani otázky zaměstnání a podnikání, bydlení či dokonce tipy pro využití volného času či zapojení se do veřejného života ve vaší obci či čtvrti.

Věříme, že v našem manuálu naleznete praktický zdroj informací a rad. Pokud vám stále něco není jasné, rádi vám v SIMI poradíme nebo sledujte naše stránky www.migrace.com. Chcete-li se však naopak s námi či s ostatními ženami podělit o vlastní zkušenosti, příběhy či tipy, přijďte o tom diskutovat na náš [blog Bez vrásek](http://bezvrasek.migrace.com) na adrese <http://bezvrasek.migrace.com>.

Tým SIMI

SLOVNÍČEK POJMŮ

Migrantky ze třetích zemí – všechny osoby, které nejsou státními příslušnicemi EU, Švýcarska, Lichtenštejska, Norska a Islandu, a současně nejsou ani jejich rodinnými příslušnicemi.

Státní příslušnice EU/občanky EU – osoby, které jsou státními příslušnicemi některé ze zemí EU. Stejná práva mají také státní příslušnice Švýcarska, Lichtenštejska, Norska a Islandu.

Rodinný příslušník občana EU – manžel/ka; registrovaný/á partner/ka; druh/družka; rodič, jde-li o občana EU mladšího 21 let, o kterého skutečně pečuje; potomek mladší 21 let nebo takový potomek manžela občana EU; potomek nebo předek občana EU anebo potomek nebo předek manžela občana EU, pokud je k uspokojování svých základních potřeb závislý na výživě či jiné nutné péči poskytované občanem EU nebo jeho manželem, nebo byl na této výživě či jiné nutné péči závislý bezprostředně před vstupem na území ve státě, jehož je občanem, nebo ve státě, ve kterém měl povolen pobyt atd.

Sponzor oprávnění k pobytu – osoba, která pobývá na území ČR a na jejímž pobytu závisí Vaše pobytové oprávnění (typicky dlouhodobý pobyt za účelem sloučení s rodinou, nebo přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU).

Finanční prostředky k pobytu na dlouhodobé vízum – 15-násobek částky existenčního minima (2016: **2.200 Kč**), u podnikání pak 50 – násobek existenčního minima za první měsíc pobytu v ČR a za každý další celý měsíc předpokládaného pobytu na území se připočítává 2-násobek částky existenčního minima (př. pobyt na 6 měsíců: $(15 \times 2200) + (5 \times 2 \times 2200) = 33\ 000 + 22\ 000 = 55\ 000,-$ Kč). Prokazuje se např. výpisem z účtu, mezinárodní platební kartou atd.

Finanční prostředky k dlouhodobému pobytu – úhrnný čistý měsíční příjem musí být stejný jako součet částek životního minima (2016: **3.420,-** Kč pro 1 osobu) a nákladů na bydlení. Bydlíte-li spolu s rodinou, výše částky k prokázání závisí na počtu osob, které s Vámi žijí; počítají se i příjmy rodiny.

Náklady na bydlení – vždy je třeba prokázat vyšší nájemného a vyšší poplatku za služby.

Finanční prostředky k trvalému pobytu – stejné jako u dlouhodobého pobytu, posuzuje se zpětně.

Doklad o zajištění ubytování – nájemní smlouva; prokázání vlastnictví k nemovitosti; potvrzení o zajištění ubytování od vlastníka nemovitosti (s ověřeným podpisem vlastníka).

Účel pobytu – je to důvod, na základě kterého na území ČR pobýváte či pobývat chcete (podnikání, sloučení s rodinou, studium, pozvání, ostatní – např. kulturní, sportovní atd.).

Prokazování účelu pobytu – Vždy je třeba doložit skutečnost potvrzující Vámi zvolený důvod pobytu v ČR (např. účel sloučení rodiny – nutno doložit rodný list dítěte, oddací list s manželem atd.).

Zaměstnanecká karta (ZK) – typ dlouhodobého pobytu, na základě kterého může migrantka z třetí země v ČR pracovat.

Výjezdní příkaz – zvláštní oprávnění k pobytu, vystavováno na dobu max. 2 měsíců a slouží k tomu, abyste si obstarala veškeré záležitosti spojené s vycestováním z území ČR.

OAMP – Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR. Je to státní orgán, který odpovídá mj. za udělování, prodloužení či zrušení většiny pobytových oprávnění.

POBYTOVÁ OPRAVNĚNÍ

- Pokud jste **státní příslušníci EU**, nebo rodinnou příslušnicí občana EU, můžete v ČR pobývat na základě přechodného či trvalého pobytu.
- Pokud jste **migrantka ze třetí země**, můžete v ČR pobývat na základě krátkodobého víza, dlouhodobého víza, dlouhodobého pobytu či trvalého pobytu.

KRÁTKODOBÉ VÍZUM – vízum k pobytu do 90 dnů a obvykle slouží pro turismus či krátkodobé návštěvy.

DLOUHODOBÉ VÍZUM (DV)

Vydává se pro pobyt v ČR po dobu **nad 90 dnů** a **nejdéle 1 rok**. Žádost je ve většině případů třeba podat na zastupitelském úřadu ČR v zemi původu (výjimkou jsou země původu uvedené ve vyhlášce č. 429/2010 Sb.). Vždy je třeba při žádosti **prokázat účel**, na základě kterého budete v ČR pobývat a který je nutno po celou dobu pobytu na DV plnit a nelze jej během pobytu měnit. Pokud byste účel plnit přestaly, je to důvod pro zrušení Vašeho víza. K žádosti je dále **třeba doložit**: vyplněný formulář; prostředky k pobytu; doklad o zajištění ubytování; platný cestovní doklad; fotografie a na vyžádání výpis z rejstříku trestů a doklad potvrdující splnění opatření před zavlečením infekčního onemocnění.

Prodloužení DV – Pokud Vaše vízum končí, je třeba požádat o jeho prodloužení **nejdříve 90 dnů** a **nejpozději 14 dnů** před skončením jeho platnosti.

DLOUHODOBÝ POBYT (DP)

Pokud máte DV, ale chcete v ČR pobývat za stejným účelem **déle než 1 rok**, je třeba požádat OAMP o příslušný typ DP. O DP musíte **požádat v době platnosti víza**. K žádosti je **třeba doložit**: vyplněný formulář; prostředky k pobytu; doklad o zajištění ubytování; platný cestovní doklad a především účel pobytu.

Příklad:

*Na území ČR pobýváte na základě DV za účelem podnikání platného na 1 rok a chcete zde zůstat i nadále. Můžete tedy požádat o DP za účelem podnikání. **POZOR!** Není tedy možné, abyste při DV za účelem podnikání žádala např. o DP za účelem sloučení s rodinou!*

Zamítnutí žádosti – Pokud OAMP zamítne Vaši žádost o DP, do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí můžete podat **odvolání**. Pokud bude i toto zamítnuto, můžete do 30 dnů ode dne doručení podat žalobu (současně žádejte o příznání odkladného účinku žalobě).

Prodloužení DP – Pokud končí platnost Vašeho DP a Vy chcete v ČR i nadále zůstat, je třeba požádat o jeho prodloužení **nejdříve 120 dnů** před skončením platnosti DP a **nejpozději poslední den platnosti DP**. **POZOR! U zaměstnanec-ké karty** je třeba o její prodloužení požádat **nejpozději 30 dnů před jejím skončením!**

Změna účelu DP – V průběhu pobytu na DP je možné měnit jeho účel.

Příklad:

V průběhu pobytu za účelem podnikání se Vašemu podnikání již tolik nedaří, ale máte možnost se zaměstnat. Pak je třeba požádat OAMP o změnu účelu pobytu, konkrétně o zaměstnanec-kou kartu. K žádosti je třeba doložit veškeré náležitosti, které jsou pro zaměstnanec-kou kartu vyžadované.

POZOR! Během některých typů DP je možno změnit účel až po uplynutí určité doby. Vždy se informujte předem, zda změna účelu je v konkrétním případě možná.

STÁTNÍ OBČANSTVÍ

Získání státního občanství ČR představuje nejvyšší možnou míru Vaší integrace do české společnosti. Státní občanství ČR Vám může být **uděleno**, pokud splníte tyto podmínky:

- Pokud jste pobývala v ČR na základě povolení k trvalému pobytu po dobu **5 let** (pro občanky EU stačí 3 roky); nebo pokud jste pobývala v ČR po dobu **10 let** a v době podání žádosti jste již měla udělený trvalý pobyt.
- Pokud jste složila zkoušku z českého jazyka a reálií (tato podmínka může být ve výjimečných případech prominuta, např. pokud jste starší 65 let);
- Pokud jste v minulosti neměla dluhy na pojištění, soc. zabezpečení atd. Tuto skutečnost bude ministerstvo vnitra při Vaší žádosti posuzovat, proto je dobré po celou dobu Vašeho pobytu v ČR vše řádně platit, aby Vám nevznikaly žádné dluhy. Stejně tak Vám může škodit, pokud jste dlouhodobě závislá na soc. dávkách.

Na státní občanství není právní nárok, tudíž i když splníte veškeré zákonem požadované podmínky, nemusí Vám být toto uděleno. Proti zamítavému rozhodnutí můžete **do 15 dnů** ode dne doručení podat **rozklad k ministroví vnitra**. Pokud by rozhodnutí ministra bylo rovněž zamítavé, můžete **do 30 dnů** podat proti jeho rozhodnutí **žalobu k soudu**.

VYBRANÉ TYPY POBYTOVÝCH OPRÁVNĚNÍ MIGRANTEK ZE TŘETÍCH ZEMÍ

ZAMĚSTNANECKÁ KARTA (ZK)

Pokud chcete v ČR pracovat, obvykle musíte požádat o ZK, a to ve formě:

- **duální ZK** (obsahuje v sobě oprávnění k pobytu a povolení k zaměstnání, kdy se musí jednat o pracovní pozici uvedenou v evidenci volných pracovních pro žadatele o ZK);
- **neduální ZK** (pobytové oprávnění pro ty, kdo mají volný přístup na trh práce nebo potřebují povolení k zaměstnání).

Pro vydání ZK je třeba, aby s Vámi zaměstnavatel uzavřel **pracovní smlouvu, dohodu o pracovní činnosti**, popř. **smlouvu o smlouvě budoucí**, v níž bude stanovena **mzda minimálně ve výši zákonem stanovené minimální mzdy** (pro 2016: 9.900,- Kč) a **týdenní pracovní doba bude minimálně 15 hod. týdně**. Dále je třeba při podání žádosti **doložit**: doklad o zajištění ubytování, vyplněný formulář a cestovní doklad. S udělenou ZK můžete pracovní pozici stejně jako zaměstnavatele změnit. V případě duální ZK je však k tomuto třeba souhlasu OAMP a musí se opět jednat o pracovní pozici v evidenci volných pracovních míst pro žadatele o ZK. V případě neduální ZK jste povinny tuto změnu ohlásit ministerstvu (OAMP) do 3 pracovních dnů. **POZOR! O prodloužení ZK je třeba požádat nejpozději do 30 dnů před skončením její platnosti.**

DLOUHODOBÝ POBYT ZA ÚČELEM SLOUČENÍ (DP SLOUČENÍ)

Pobytové oprávnění, kdy Vy chcete v ČR pobývat s Vaším rodinným příslušníkem, který zde již má určitý typ pobytového oprávnění, nebo naopak Váš rodinný příslušník chce s Vámi pobývat v ČR, kde Vy již pobytové oprávnění máte. O DP sloučení může takto požádat např. Váš manžel; nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě; nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě Vašeho manžela; Vaši rodiče, pokud jsou osamělí a starší 65 let nebo bez ohledu na věk se o sebe nedokáží ze zdravotních důvodů sami postarat.

Aby Vaši příbuzní mohli požádat o DP sloučení, musíte na území ČR pobývat **min. 15 měsíců**. Pokud pobýváte v ČR na ZK, tak zde musíte pobývat **min. 6 měsíců**; jedině když máte modrou kartu, můžete požádat o DP sloučení **ihned**.

TRVALÝ POBYT (TP)

Obvykle můžete o TP požádat **po 5 letech nepřetržitého pobytu** v ČR. **Bez podmínek předchozího nepřetržitého pobytu** na území pak můžete požádat o TP např. **z humanitárních důvodů; z důvodů hodných zvláštního zřetele; nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě**, jehož rodič pobývá v ČR na základě povolení k TP a s dítětem budou společně žít.

Dále je o TP také možno požádat **po skončení řízení o udělení mezinárodní ochrany** (především nezletilé děti a jejich rodiče, či osoby starší 65 let). Musíte však splnit tyto podmínky: **2 roky probíhajícího řízení** o mezinárodní ochraně a **4 roky pobytu** na území ČR. Tyto podmínky může OAMP prominout. Žádost je třeba podat do 2 měsíců po ukončení řízení.

Náležitosti žádosti jsou obdobné jako u žádostí o DP, navíc musíte **doložit** požadovanou délku pobytu a jako prostředky k pobytu pravidelnost požadovaných příjmů. U většiny žádostí o TP je třeba prokázat **znalost českého jazyka**.

ŘEŠENÍ NĚKTERÝCH VYBRANÝCH SITUACÍ PRO MIGRANTKY ZE TŘETÍCH ZEMÍ

ROZVOD

Máte-li potíže v manželství a chtěly byste ho řešit rozvodem, je důležité vyhledat **odbornou právní pomoc** (právníka), neboť nejdříve je třeba zjistit, jakým právním řádem (které země) se bude rozvod řídit a jaký soud je příslušný.

Pokud pobýváte v ČR na základě **trvalého pobytu**, rozvod **Váš pobyt nijak neovlivní**.

Pokud ale pobýváte v ČR na základě **DP sloučení**, je třeba vycházet vždy z konkrétní situace a z Vašich možností (jak jste dlouho na území, zda máte děti a jaký pobyt mají ony atd.):

- Jste-li v ČR **déle než 3 roky**, máte možnost změnit účel pobytu

Příklad:

V ČR pobýváte 2 roky na základě DP podnikání a 1 rok na základě DP sloučení. Po rozvodu můžete změnit účel DP např. na podnikání, máte-li možnost podnikat; nebo jestli máte nabídku zaměstnání, pak požádáte o ZK. Vždy musíte splnit veškeré podmínky pro příslušný typ pobytu.

- Pokud Vaše **manželství trvalo 5 let a v ČR pobýváte 2 roky**, je možno změnit účel pobytu i dříve než po 3 letech. O takovou změnu je nutné požádat **nejpozději do 1 roku od rozvodu**.

POZOR! Máte **povinnost hlásit na OAMP**, že jste se rozvedla, a to **do 3 pracovních dnů** ode dne nabytí právní moci rozsudku o rozvodu. Pokud by Vám OAMP chtělo zrušit Váš pobyt, musí **vždy posoudit dopad takového rozhodnutí do Vašeho rodinného a soukromého života**.

ÚMRTÍ SPONZORA OPRAVNĚNÍ K POBYTU

Při takovéto situaci máte možnost **změnit účel pobytu**, pokud v ČR pobýváte v době úmrtí sponzora min. **3 roky**.

Dříve než po 3 letech pobytu můžete změnit účel pobytu jen v následujících případech a **nejpozději do 1 roku od úmrtí sponzora**:

- Pokud ke dni úmrtí sponzora pobýváte na území ČR nepřetržitě po dobu aspoň 2 let.
- Pokud k úmrtí sponzora došlo v důsledku pracovního úrazu či nemoci z povolání.

VYBRANÉ TYPY POBYTOVÝCH OPRAVNĚNÍ OBČANŮ EU A JEJICH RODINNÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ

PŘECHODNÝ POBYT OBČANŮ EU

Pokud jste občankou EU, můžete na území ČR pobývat **bez jakéhokoliv povolení k pobytu**. Pokud však zde chcete pobývat déle než 30 dnů, Vaší povinností je pak **nahlásit svůj pobyt do 30 dnů ode dne vstupu na území ČR na příslušném odboru cizinecké policie**. Pokud svou ohlašovací povinnost nesplníte, může Vám být za toto uložena pokuta.

Jestliže plánujete na území ČR pobývat **déle jak 3 měsíce**, máte možnost (nikoliv povinnost) požádat OAMP Ministerstva vnitra **o vydání potvrzení o přechodném pobytu**. Tato registrace má výhody v okamžiku, kdy byste chtěla následně získat trvalý pobyt v ČR, či potřebujete prokázat svou přítomnost na území pro získání sociální dávky apod.

Pro získání potvrzení o pobytu je třeba **doložit**: cestovní doklad, doklad o zajištění ubytování a potvrzení o pojištění (toto jen pokud nevykonáváte výdělečnou činnost – zaměstnání či podnikání).

TRVALÝ POBYT OBČANŮ EU

Trvalý pobyt (TP) Vám bude udělen především tehdy, pokud splníte podmínku **5 let pobytu v ČR**. O TP můžete rovněž požádat, pokud:

- jste byla v ČR výdělečně činná a teď jste výdělečně činná v jiném státě EU za podmínky, že se na území ČR vracíte;
- Vám vznikl během pobytu v ČR nárok na důchod, výdělečnou činnost jste vykonávala 12 měsíců před podáním žádosti o TP a pobýváte zde nejméně 3 roky;
- došlo k ukončení Vaší výdělečné činnosti v důsledku vzniku invalidity 3. stupně a pobýváte v ČR nejméně 2 roky (podmínka 2 let pobytu neplatí, jestliže invalidita vznikla v důsledku pracovního úrazu či nemoci z povolání); nebo
- naplňujete důvody humanitární, důvody hodné zvláštního zřetele a důvody, které berou v úvahu zájmy ČR (vždy však záleží na rozhodnutí OAMP).

PŘECHODNÝ POBYT RODINNÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ OBČANŮ EU (PP)

Pokud jste rodinnou příslušnicí občana EU a chcete v ČR pobývat déle než 3 měsíce, **musíte požádat o přechodný pobyt** rodinného příslušníka občana EU.

K žádosti je třeba **doložit**: cestovní pas, potvrzení o pojištění, dokladu o zajištění ubytování a také doklad stvrzující, že jste rodinnou příslušnicí občana EU. Právě **prokázání rodinné vazby** je podmínkou pro to, abyste přechodný pobyt získaly. Pokud je nemůžete doložit úředním dokumentem (oddací list, rodný list atd.), je třeba doložit důkazy, že s partnerem vedete společnou domácnost a máte trvalý vztah (např. nájemní smlouvu, společné fotky, společný účet aj.).

TRVALÝ POBYT RODINNÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ OBČANŮ EU (TP)

Trvalý pobyt můžete získat **po 5 letech** přechodného pobytu na území ČR; **nebo po 2 letech** přechodného pobytu v ČR, pokud jste 1 rok rodinnou příslušnicí občana EU. Rodinné vazby delší než 1 rok můžete prokázat např. oddacím či rodným listem; u nesezdaných párů se tato doba počítá ode dne vydání povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU.

Dalšími možnostmi pro získání trvalého pobytu jsou pak **důvody humanitární** (např. péče o občana EU, který se pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav nedokáže sám o sebe postarat; či nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě občana ČR/EU, který je na území přihlášen/s povolením k trvalému pobytu, je-li důvodem žádosti jejich společné soužití atd.); **důvody hodné zvláštního zřetele** a důvody, které berou v úvahu **zájmy ČR**. Záleží však na rozhodnutí OAMP.

ŘEŠENÍ NĚKTERÝCH VYBRANÝCH SITUACÍ PRO RODINNÉ PŘÍSLUŠNICE OBČANŮ EU

ROZVOD

Rozvod může v některých případech znamenat, že Vám **OAMP pobyt na území ČR ukončí**. Tehdy **se dostáváte do postavení migrantky ze třetích zemí** a můžete v době, kdy budete v ČR pobývat na základě výjezdního příkazu (ten Vám udělí OAMP po zrušení přechodného pobytu) požádat o příslušný typ DP (dle toho, jaký účel pobytu můžete plnit), nebo můžete požádat o TP, splňujete-li podmínky k tomu dané.

Příklad:

V ČR pobýváte na základě přechodného pobytu. S přítelem, občanem EU jste neměli svatbu a rozešli jste se, Váš pobyt byl zrušen a dostala jste výjezdní příkaz. Pokud pracujete, můžete tedy podat v době platnosti výjezdního příkazu žádost o ZK (většinou duální). Nebo pokud podnikáte, můžete podat žádost o DP podnikání, apod.

Rozvod **nebude znamenat zrušení** Vašeho přechodného pobytu za těchto situací:

- Pokud pečujete o dítě, které s občanem EU máte, nebo Vám bylo svěřeno do péče, a to po dobu jeho vzdělávání v základní, střední a vyšší odborné škole či konzervatoři nebo jeho studia na vysoké škole;
- Pokud Vám bylo přiznáno právo pravidelného osobního styku s dítětem občana EU pouze na území ČR;
- Pokud Vaše manželství trvalo před zahájením řízení o rozvodu alespoň 3 roky a v době trvání manželství jste měla povolen pobyt min. 1 rok;
- Pokud jste se stala obětí domácího násilí (více k tomu viz manuál SIMI **Nebu-
du obětí!** na www.migrace.com – Publikace).

POZOR! Máte **povinnost hlásit na OAMP**, že jste se rozvedla, a to **do 15 pracovních dnů** ode dne nabytí právní moci rozsudku o rozvodu. Pokud by Vám OAMP chtělo zrušit Váš pobyt, musí **vždy posoudit dopad takového rozhodnutí do Vašeho rodinného a soukromého života**.

ÚMRTÍ SPONZORA OPRAVNĚNÍ K POBYTU

- Pokud jste **vdovou po st. příslušníkovi ČR**, a tento byl na území ČR hlášen k trvalému pobytu, můžete požádat o trvalý pobyt;
- Pokud jste **vdovou po st. příslušníkovi EU**, který současně není st. příslušníkem ČR, můžete požádat o trvalý pobyt, jestliže byl na území ČR výdělečně činný a ke dni úmrtí pobýval na území ČR nepřetržitě po dobu min. 2 let; pokud došlo k jeho úmrtí v důsledku pracovního úrazu či nemoci z povolání; nebo pokud jste v důsledku sňatku pozbyla své původní státní občanství;
- Pokud v době úmrtí sponzora pobýváte na území **alespoň 1 rok, ke zrušení přechodného pobytu nedojde.**

STAROBNÍ DŮCHOD

Stáří je životním obdobím, na které se můžete do jisté míry **předem zajistit**. Kromě výchovy dětí, spoření a investování do majetku atd. k tomu nejčastěji slouží **důchodové pojištění**. To za Vás jako za každého zaměstnance povinně odvádí zaměstnavatel, anebo ho za sebe odvádíte Vy sama jako každý živnostník, tj. osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ). Při splnění určitých podmínek pak máte nárok, aby Vám český stát vyplácel starobní důchod, stejně jako komukoliv jinému bez ohledu na občanství nebo typ pobytového oprávnění.

První podmínkou je dosažení **důchodového věku**. Pro ženy narozené před r. 1939 je to věk 57 let, pro mladší ženy postupně stoupá, kdy narození o 1 rok později znamená o 4 měsíce pozdější nárok na důchod (pro ženu narozenou v r. 1947 je důchodový věk 60 let, v r. 1965 pak věk 65 let, v r. 1977 a později je to věk 67 let). Tento základní důchodový věk stanovený podle roku narození se snižuje s každým dítětem, které žena měla, o 1 rok a 4 měsíce.

Druhou podmínkou je **dostatečná doba**, po kterou si člověk platil sociální, resp. důchodové pojištění (plus případně tzv. náhradní doba pojištění, což je např. doba registrace na úřadu práce nebo rodičovská dovolená). Dosáhnete-li důchodového věku v r. 2016, potřebná **doba důchodového pojištění** je 32 let, v r. 2017 to bude 33 let, v r. 2018 pak 34 let a později 35 let. Svou dobu pojištění můžete zjistit tak, že písemně požádáte ČSSZ o informativní osobní list důchodového pojištění (kontakty na adrese www.cssz.cz).

Pokud jste část svého života pracovala a odváděla důchodové pojištění v ČR a část v jiném státě, může pro Vás být obtížné získat celou dobu důchodového pojištění. Proto spolu některé státy uzavřely smlouvu o tom, že doba důchodového pojištění získaná na území obou těchto států se bude počítat. Jejich občané tak mohou splnit podmínku celkové doby pojištění a z každého z obou smluvních států čerpat část, tzv. **dílčí důchod**.

Česká republika má uzavřeny takovéto **mezinárodní smlouvy** s následujícími státy: Austrálií, Bulharskem, Francií, Chile, Chorvatskem, Indií, Izraelem, Japonskem, býv. Jugoslávií (ve vztahu k Makedonii, Slovinsku, Bosně a Hercegovině, Srbsku a Černé Hoře), Kanadou, Koreou, Kyprem, Litvou, Lucemburskem, Maďarskem, Moldavskem, Německem, Polskem, Quebecem, Rakouskem, Rumunskem, Ruskem, Slovenskem, Španělskem, Švýcarskem, Tureckem, Ukrajinou a USA.

Příklad:

Narodila jste se v květnu 1959, dnes (2016) je Vám 57 let. Máte dvě děti. Váš věk odchodu do důchodu je 61 let a 4 měsíce, tj. v září 2020. Byla jste zaměstnaná 24 let na Ukrajině, v ČR jste pak byla 5 let zaměstnaná, potom 1 rok na úřadu práce a nyní už 2 roky podnikáte jako OSVČ. Zatím máte tedy splněno 32 let pojištění, povinných 35 let dosáhnete zřejmě v r. 2019, kdy můžete požádat o předčasný důchod, který ale bude navždy nižší, nebo požádáte o řádný důchod až v r. 2020, kdy dosáhnete důchodového věku. Předložíte na ČSSZ potřebné doklady, ta se pak spojí s Penzijním fondem Ukrajiny. Pokud Vám potvrdí potřebnou dobu důchodového pojištění na Ukrajině, přizná Vám ČSSZ dílčí důchod za Vašich 11 let pojištění v ČR. O ukrajinském dílčím důchodu rozhodne Penzijní fond Ukrajiny a bude Vám ho vyplácet přímo na Váš účet nebo přes ČSSZ, pokud o to požádáte.

O důchod žádáte osobně na Pražské nebo Okresní správě sociálního zabezpečení. K žádosti předložíte:

- pas nebo povolení k pobytu,
- doklady prokazující zaměstnání v cizině (často jako tzv. pracovní knížku),
- doklady o studiu, popřípadě učení (i nedokončeném),
- doklady prokazující výchovu dětí (muži předkládají doklady o výkonu vojenské služby),
- formulář *Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet*,
- doklady prokazující zaměstnání, pokud v evidenci některé Vaše zaměstnání chybí – např. potvrzení zaměstnavatele, pracovní smlouva, svědecké prohlášení bývalých kolegů
- další doklady na vyžádání ČSSZ.

Je důležité připravit se na důchod s předstihem. Základem pochopitelně je pracovat legálně a mít uvedený celý Váš příjem v pracovní smlouvě a na výplatních páskách. Vyšší sociální pojištění odvádějí zaměstnanci než podnikající OSVČ, proto pak také mívají o dost vyšší důchod. Jestli podnikáte na živnost a platíte minimální zálohy, zvažte to. Pokud nemáte jinou možnost než podnikat, uvažujte o spoření nebo investici např. do zajištění vlastního bydlení na stáří apod. V ČR existuje široká nabídka komerčních penzijních spoření s výhodným příspěvkem státu.

V případě, že na důchod nemáte nárok (např. proto, že státy, kde jste dříve pracovala, nemají s ČR uzavřenou smlouvu o sociálním zabezpečení, nebo jste získala v ČR azyl či doplňkovou ochranu a nesmíte svůj stát původu nijak kontaktovat), nebo je Váš důchod velmi nízký, existuje tu ještě záchranný systém v podobě sociálních dávek – viz kapitola Sociální dávky.

DALŠÍ DŮCHODOVÉ DÁVKY

Kromě starobního důchodu existují ještě dvě dávky vyplácené na základě důchodového pojištění ve specifických životních situacích, a to:

- invalidní důchod při Vaší uznané invaliditě a
- vdovský/vdovecký důchod při úmrtí partnera/partnerky.

Pamatujte, že všechny dávky z důchodového pojištění (i starobní důchod) přiznává a vyplácí Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ). Pro jednotlivé důchody je potřeba splnit několik různých podmínek (viz níže). Výši důchodu spočítají pracovníci ústředí ČSSZ a vyplácí důchody předem (bezhotovostně na bankovní účet klienta nebo v hotovosti na České poště).

INVALIDNÍ DŮCHOD

Pokud kvůli dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu klesla Vaše schopnost pracovat o min. 35 %, může Vám být uznána invalidita. Pokud jste zároveň ještě nedosáhla důchodového věku a máte aspoň 5 let důchodového pojištění během posledních 10 let, nebo 10 let důchodového pojištění během posledních 20 let, můžete požádat na ČSSZ o invalidní důchod. Doby pojištění se sčítají, pokud jste byla pojištěna kromě ČR také v jiném smluvním státě, obdobně jako u starobního důchodu.

VDOVSKÝ DŮCHOD

Ten může pobírat pozůstalá manželka v případě úmrtí manžela. Podmínkou je, že zemřelý manžel měl, nebo by měl, v době úmrtí nárok na starobní či invalidní důchod, tj. že měl dostatečný počet let důchodového pojištění. Obdobně to platí také pro muže, kterému zemřela manželka. Ten pak má nárok na **vdovecký důchod**.

SOCIÁLNÍ DÁVKY I.

Když Vám nebo spíše Vaší domácnosti nestačí Vaše příjmy k zajištění bydlení či jiných základních potřeb, můžete zvážit žádost o sociální dávky.

DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY

Nárok na tyto dávky mají občané EU, pokud v ČR pracují, dále občané třetích zemí s trvalým pobytem nebo s udělenou mezinárodní ochranou nebo po 365 dnech pobytu v ČR a také žadatelé o mezinárodní ochranu po 365 dnech pobytu mimo azylové zařízení ministerstva vnitra. O dávky státní sociální podpory můžete požádat na **úřadu práce** v místě Vašeho oficiálně registrovaného bydliště.

Příspěvek na bydlení – Pro nárok na tuto dávku je základní podmínkou, že bydlíte v nájmu přímo u vlastníka daného bytu/domu anebo ve Vašem vlastním bytě/domě, kde máte oficiálně nahlášenou adresu pobytu v ČR. Pro stanovení nároku a výpočet výše příspěvku se posuzují příjmy všech osob, které s Vámi v bytě bydlí a jsou tam nahlášený k pobytu. Proto v podstatě nelze o tento příspěvek žádat v případě, že bydlíte v tzv. spolubydlení, kde každý finančně hospodaří odděleně. Příspěvek lze pobírat **maximálně 8 let**.

K žádosti o příspěvek **předložte**: formuláře *Žádost o příspěvek na bydlení, Doklad o čtvrtletních příjmech, Informace o užívaném bytu*; nájemní smlouvu (nebo doklad o vlastnictví, bydlíte-li ve vlastním bytě); doklady o zaplacení nájmu a souvisejících poplatků za uplynulé kalendářní čtvrtletí (tj. leden–březen, duben–červen, červenec–září nebo říjen–prosinec).

Přídavek na dítě – O tuto dávku můžete požádat, vyživujete-li dítě do 18 let nebo studenta denního studia do 26 let věku a přitom máte nízké příjmy. Musíte prokázat, že **příjem Vaší rodiny** v předchozím kalendářním roce byl **méně než 2,4 krát životní minimum** Vaší rodiny (počítá se i rodičovský příspěvek). Částky životního minima zjistíte např. na [webu](#) Ministerstva práce a sociálních věcí nebo pomocí [kalkulaček](#) dostupných na internetu. Přídavek je vyplácen ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte: dítě 0–6 let 500 Kč, dítě 6–15 let 610 Kč, student 15–26 let 700 Kč.

Příklad: Pro rodinu s oběma rodiči a jedním dítětem do 6 let věku činí životní minimum 7.710 Kč, přídavek na dítě může dostat tehdy, když její celkový čistý měsíční příjem je méně než 18.504 Kč.

Rodičovský příspěvek a porodné – Jsou to další rodinné dávky, které může pobírat matka, případně otec po narození dítěte a při péči o dítě do max. 4 let věku.

Pro orientační zjištění svého nároku na dávky státní sociální podpory můžete využít kalkulačky na internetu (např. na serverech [idnes.cz](#) nebo [finance.cz](#)).

SOCIÁLNÍ DÁVKY II.

DÁVKY HMOTNÉ NOUZE

Tyto dávky náleží lidem, kteří **nemají dostatečné příjmy** ani na minimální přijatelné zajištění svých nejnutnějších potřeb a kteří si své příjmy zároveň **nemohou sami zvýšit** (prací, prodejem/pronájmem svého majetku ani uplatněním svých pohledávek, např. dlužného výživného na dítě), nebo když takováto finančně kritická situace vznikla **v důsledku přírodní katastrofy** (povodně, požáru, aj.).

Nárok na dávky hmotné nouze mají občané EU a jejich rodinní příslušníci po 3 měsících pobytu v ČR, pokud prokážou, že zde mají faktické bydliště (tj. zde opravdu dlouhodobě žijí); dále občané třetích zemí s trvalým pobytem či s udělenou mezinárodní ochranou nebo s uděleným statutem dlouhodobě pobývajícího rezidenta jiného státu EU. O mimořádnou okamžitou pomoc mohou výjimečně žádat i lidé s jiným typem pobytu či bez oprávnění k pobytu, ohrožuje-li nízký příjem jejich zdraví.

Při žádosti o tyto dávky **dokládáte příjem** za období 3 kalendářních měsíců před podáním žádosti o dávku, v průběhu pobírání dávky potom již jen za 1 předcházející měsíc. Uvádíte příjem **všech osob posuzovaných společně** s Vámi (rodiny a dalších lidí žijících s Vámi ve společné domácnosti).

Příspěvek na živobytí – Je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, jejíž výše se odvíjí od částek existenčního a životního minima. Stanovuje se tak, že od příjmů Vaší rodiny se odečtou tzv. přiměřené náklady na bydlení (tj. Vaše reálné náklady na bydlení, max. však do výše 30 %, v Praze 35 % příjmu osoby/rodiny). Výsledná částka se porovná s částkou živobytí, která se stanoví pro každou osobu ve Vaší rodině individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Rozdíl, kolik chybí do částky živobytí Vás a Vaší rodiny, je částka příspěvku na živobytí.

Doplatek na bydlení – O tuto dávku můžete žádat, pokud Vám příspěvek na bydlení nestačí nebo na něj nemáte nárok. Podmínkou je, že již pobíráte nebo současně žádáte o příspěvek na živobytí. Tato dávka se váže na prostor, ke kterému můžete doložit písemnou smlouvu o pronájmu nebo ubytování a náklady, které za bydlení platíte. Běžně se jedná o dům či byt, v případech hodných zvláštního zřetele a po individuálním posouzení Vám může úřad práce dávku poskytnout i na užívání části bytu, ubytovnu či jiný než obytný prostor a v každém případě také na ubytování v pobytových sociálních službách (např. azylový dům, domov pro seniory, chráněné bydlení). Výše doplatku se vypočte tak, že od částky odůvodněných nákladů na bydlení za aktuální kalendářní měsíc (snížené o příspěvek na bydlení za předchozí kalendářní měsíc) se odečte částka, o kterou příjem Váš a osob posuzovaných společně s Vámi (včetně vyplaceného příspěvku na živobytí) převyšuje Vaše náklady na živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc – Je jednorázová dávka, určena pro výjimečné nepříznivé situace, kdy je potřeba bezodkladné pomoci, a to:

- **hrozící vážná újma na zdraví** – když Vám kvůli nedostatku financí hrozí vážná újma na zdraví a přitom nenaplňujete podmínky pro opakované dávky hmotné nouze (příspěvek na živobytí / doplatek na bydlení), může Vám úřad práce poskytnout částku, která doplní Váš příjem do existenčního minima, tj. 2 200 Kč (u nezaopatřeného dítěte do výše životního minima);
- **náklady na vzdělání nebo zájmovou činnost dětí** – pokud vzhledem k Vaším příjmům a celkovým majetkovým poměrům nedokážete uhradit tyto náklady, úřad práce Vám může přispět nebo Vám je i celé proplatit;
- **nezbytný jednorázový výdaj** – úřad práce dále přispívá ve výjimečných situacích, např. pokud byste byla naprosto bez prostředků a musela zaplatit správní poplatek při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, nebo v případě nezbytné potřeby úhrady noclehu;
- **pořízení nebo oprava nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby** – ve výjimečných a opodstatněných případech může úřad práce přispět např. na koupi/opravu ledničky či pračky pro rodinu s dětmi;
- **živelná katastrofa** – při vážných důsledcích živelných pohrom (povodní, vichřice apod.), můžete získat dávku ve výši až 15 – násobku životního minima,
- **naprostá absence zázemí** – lidé bez domova, propuštění z vězení nebo ústavní péče apod. mohou v opodstatněných důvodech dostat mimořádnou okamžitou pomoc ve výši až 1.000 Kč.

Příspěvek na péči – Když ze zdravotních důvodů dlouhodobě **potřebujete pomoc jiné osoby** k obstarání svých základních životních potřeb při péči o sebe (pohyb, hygiena, příprava jídla aj.) nebo o domácnost (úklid, praní aj.), úřad práce Vám může vyplácet příspěvek, abyste z něj mohla zaplatit např. pečovatelskou či jinou sociální službu nebo někoho ze svých blízkých, kdo Vám pomáhá. Výše příspěvku záleží na počtu a typu úkonů, na které sama nestačíte a může činit 800, 4.000, 8.000 nebo 12.000 Kč měsíčně. **Nárok** na tuto dávku mají při splnění uvedených podmínek občané EU, pokud v ČR pracují, občané třetích zemí s trvalým pobytem nebo s udělenou mezinárodní ochranou. K žádosti **přiložte** vyjádření Vašeho praktického lékaře nebo také lékaře – specialisty. V řízení o dávce sociální pracovnice nejdříve provede šetření u Vás doma a posoudí míru Vaší závislosti na péči druhé osoby, poté se k Vašemu zdravotnímu stavu vyjádří lékařská posudková komise.

BYDLENÍ

Zajištění bydlení je v ČR odpovědností každého člověka. Platí zde sice právo na bydlení, které mohou v určitých specifických situacích chránit soudy, to ale vůbec neznamená, že by bydlení mělo být každému zajištěno a garantováno státem. V některých situacích nicméně stát může pomoci.

VLASTNICTVÍ BYTU ČI DOMU

Jako občanka jiného státu EU či třetí země máte stejné možnosti jako občané ČR nabýt v ČR nemovitý majetek (tj. pozemek, dům či byt). V takovém případě Vám doporučujeme spolupracovat se zkušeným a spolehlivým advokátem nebo realitním makléřem, aby celý proces od podpisu kupní smlouvy až po vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí proběhl řádně. Co se týká hypoték (tj. půjček na koupi nebo rekonstrukci nemovitosti), záleží čistě na posouzení konkrétní banky. Zohledňují, zda pocházíte ze státu EU nebo mimo EU a typ pobytu v ČR. O něco přísněji než u českých občanů posuzují příjmy a celkovou finanční situaci, úvěr Vám obvykle neposkytnou na celých 100 % hodnoty nemovitosti.

PRONÁJEM

Pronajmout si byt můžete buď přímo od majitele, pak se jedná o **nájem**, nebo od nájemce či člena bytového družstva, kdy jde o **podnájem**. Nájemní i podnájemní smlouva musejí být uzavřeny **písemně**. Smlouva může skončit tím, že uplynula doba, na kterou byla uzavřena, nebo písemnou dohodou pronajímatele a nájemce, nebo výpovědí. Majitel Vám může dát výpověď pouze z určitých důvodů (když hrubě porušujete své povinnosti nájemce, když potřebuje byt pro sebe nebo svého blízkého příbuzného, v určitých jiných závažných a opodstatněných situacích). Porušíte-li své povinnosti nájemce zvláště závažným způsobem (např. neplatíte aspoň 3 měsíce nájem, vážně poškozujete byt nebo jiné obyvatele domu), majitel Vám může vypovědět smlouvu bez výpovědní doby. Jinak je při výpovědi třeba dodržet výpovědní dobu, sjednanou ve smlouvě nebo danou občanským zákoníkem (u nájemní smlouvy 3 měsíce). Během výpovědní doby máte stále právo byt užívat a také povinnost platit nájemné a související služby. Pronajímatel Vám při skončení nájmu musí vrátit kauci (jistotu), a to včetně úroků, může z ní však strhnout, co mu dlužíte za nájemné a služby. Pokud užíváte byt ještě 3 měsíce potom, kdy měl nájem skončit a majitel bytu Vás písemně nevyzval, ať ho opustíte, nájem se prodlužuje na stejnou dobu, jako byl uzavřen předtím (max. 2 roky).

Kromě písemně uzavřené smlouvy si hlídejte písemná potvrzení o všech platbách a vyúčtování, písemně smlouvu také včas ukončete, stejně jako všechny služby, které jste na sebe registrovala (elektrina, plyn, internet). Pokud Vám nestačí peníze na placení pronájmu, můžete za určitých podmínek zkusit požádat o příspěvek na bydlení či doplatek na bydlení (viz *Sociální dávky*).

V případě problémů s bydlením si můžete zjistit možnosti podpory obce, kde žijete. Hlavní město Praha nabízí seniorům cenově zvýhodněný pronájem malometrážních bytů. Podmínkou je věk min. 65 let, bydliště hlášené v Praze posledních min. 5 let a přiznaný důchod min. 6.000 Kč měsíčně. Dále je možnost požádat město o pronájem bytu ze sociálních důvodů, v Praze se ale na tyto pronájmy čeká velmi dlouho, i mnoho let, a šance je velmi malá.

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Pro seniory, kteří nejsou ze zdravotních důvodů zcela soběstační a potřebují pomoc jiné osoby, existují následující sociální služby související s bydlením. Provazují je nejčastěji obce či charitní neziskové organizace. Platí si je vždy sám uživatel služeb. Pokud splňuje podmínky, může požádat o příspěvek na péči (viz *Sociální dávky*) a platit je z něj.

Pečovatelská služba – Nabízí pomoc profesionální pečovatelky v domluvených dnech a hodinách u Vás doma. Spočívá v pomoci při zvládnutí běžných úkonů péče o sebe, osobní hygieně, přípravě nebo dovozu jídla, zajištění chodu domácnosti (např. dovoz nákupů, běžný úklid, praní), doprovodu např. k lékaři či na úřady. Aktuálně cena v r. 2016 bývá 120 Kč za hodinu práce pečovatelky.

Dům s pečovatelskou službou – Poskytuje ubytování v malých bytech, kam pravidelně dochází pečovatelka a případně i ošetřovatelka či zdravotní sestra. Je určen pro seniory, kteří jsou v základních životních úkonech soběstační, ale v některých jiných potřebují ze zdravotních důvodů pomoc, na kterou již nestačí jen občasná návštěva pečovatelky u nich doma. Zájemců je výrazně více než bytů, proto je běžné, že se po podání žádosti na službu poměrně dlouho čeká.

Domov pro seniory – Je určen pro seniory, kteří se vzhledem ke své zdravotní situaci neobejdou bez pravidelné pomoci jiné osoby. Podmínkou bývá přiznaný starobní důchod a příspěvek na péči. Z nich je placeno ubytování ve výši max. 180 Kč denně, strava ve výši max. 150 Kč denně a péče personálu ve výši příspěvku na péči. Existují obecní i soukromé domovy pro seniory, kde cena za nadstandardní ubytování a služby může být vyšší. Obecně v domovech pro seniory bývá kvůli nedostatku míst delší čekací doba.

ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ A ZDRAVÍ

Obdobně jako každý občan ČR, také každý cizinec, který pobývá v ČR, musí být zdravotně pojištěn. Pro cizince existují v ČR 2 druhy zdravotního pojištění: **komerční** nebo **veřejné**.

KOMERČNÍ KOMPLEXNÍ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ PRO CIZINCE

Tento druh pojištění je určen **především pro cizince** a bude se na Vás vztahovat, pokud máte:

- dlouhodobé vízum nebo dlouhodobý pobyt a nejste zaměstnána u subjektu se sídlem v ČR;
- přechodný pobyt rodinného příslušníka EU.

Toto pojištění musíte uhradit na celou délku pobytu v ČR. Sjednat ho můžete **pouze u jedné z 6 pojišťoven** oprávněných poskytovat toto pojištění v ČR: Maxima, Uniqa, Slavia, ERGO, VZP a AXA.

Ceny komplexního zdravotního pojištění se pohybují od cca 900 Kč měsíčně, s vyšším věkem stoupají. **POZOR!** Pojišťovna má právo Vás nepojistit. To bohužel může být problém, např. když byste chtěla přivést do ČR své staré rodiče, abyste se o ně starala, a oni žádali o vízum či pobyt za účelem sloučení rodiny. Případně by to mohl být problém v případě, kdybyste neměla trvalý pobyt či mezinárodní ochranu a dlouhodobě jste onemocněla.

Pozorně si před podpisem přečtete smlouvu i všeobecné pojistné podmínky!

Smlouva o komplexním zdravotním pojištění cizinců obsahuje **řadu výluk**. Jsou to zdravotnické úkony a léčba určitých onemocnění a úrazů, které toto pojištění nepokrývá a pojišťovna je tedy nezaplatí. Jednou z nejzásadnějších výluk například je, že pojišťovna nehradí zdravotní péči poskytnutou Vám v souvislosti s onemocněním či úrazem, který se u Vás poprvé objevil již před uzavřením pojistné smlouvy. Výluky ve smlouvě sice nezměníte, ale měla byste o nich vědět. Pojišťovny nabízejí cizincům také **zdravotní pojištění pro případ nutné a neodkladné péče**. Je určeno především cizincům, kteří zamýšlejí pobývat v ČR maximálně 90 dnů na krátkodobé vízum. Zároveň jej mohou využít cizinci s přechodným pobytem rodinného příslušníka občana ČR/EU. Toto pojištění kryje výrazně méně zdravotní péče, proto je levnější než komplexní pojištění. Nelze jej však použít na OAMP jako pojištění dokládané k žádostem o dlouhodobá víza a dlouhodobé pobyty nebo o jejich prodloužení.

VEŘEJNÉ ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

V systému **veřejného zdravotního pojištění** jste jakožto státní příslušnice třetí země zapojena tehdy, pokud máte:

- trvalý pobyt v ČR;
- zaměstnání u subjektu se sídlem v ČR;
- podanou žádost o mezinárodní ochranu;
- udělený azyl nebo doplňkovou ochranu;
- v některých případech, pokud máte vízum strpění;
- jste občankou některé země EU a v ČR jste ekonomicky aktivní (tj. zaměstnaná nebo podnikáte); nebo je ekonomicky aktivní Váš manžel; nebo můžete

dostatečně prokázat, že tu máte faktické bydliště a tzv. těžiště zájmu (např. potvrzení o přechodném pobytu, nájemní smlouvu, registraci u lékaře, bankovní účet, smlouvu s telefonním operátorem nebo další podobné důkazy, že zde opravdu dlouhodobě žijete) – poslední varianta je spíše výjimečná a záleží na posouzení pojišťovny, není na ni nárok.

Veřejné zdravotní pojištění za Vás **odvádí**:

- Váš zaměstnavatel, pokud jste zaměstnaná;
- Vy sama pokud podnikáte jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ);
- Vy sama jako osoba bez zdanitelných příjmů (OBZP), pokud nepracujete ani nejste evidovaná na úřadu práce;
- stát, pokud Vám byl přiznán důchod, jste uchazečkou o zaměstnání evidovanou na úřadu práce, pobíráte dávky pomoci v hmotné nouzi, pobíráte peněžitou pomoc v mateřství nebo rodičovský příspěvek, jste na mateřské nebo rodičovské dovolené, celodenně osobně a řádně pečujete o dítě do 7 let nebo o nejméně dvě děti do 15 let, jste osobou závislou na péči jiné osoby ve stupni II, III anebo stupni IV anebo pečujete o takovou závislou osobu, byla Vám uznána invalidita ve III. stupni, pobíráte dávky nemocenského pojištění, ale nejste již zaměstnaná, a v některých dalších specifických případech.

Můžete si vybrat **jednu ze 7 veřejných zdravotních pojišťoven**: Všeobecná zdravotní pojišťovna (VZP), Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví (OZP), Vojenská zdravotní pojišťovna ČR, Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR, Česká průmyslová zdravotní pojišťovna, Zaměstnanecká pojišťovna Škoda, Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna. Rozsah zdravotní péče kryté pojištěním je stejný, daný zákonem. Pojišťovny se liší sítí lékařů a zdravotnických zařízení, se kterými mají uzavřené smlouvy, a nabídkou bonusových a motivačních programů (např. příspěvek na očkování či na sport).

Z veřejného zdravotního pojištění máte hrazené **pravidelné preventivní prohlídky**:

- všeobecná preventivní prohlídka u praktického lékaře – 1x za dva roky
- v rámci ní orientační chemické vyšetření moči – 1x za dva roky
- vyšetření cholesterolu a tuků v krvi – ve 40, v 50 a v 60 letech
- vyšetření EKG – ve 40 letech a dále 1x za čtyři roky
- kontrola glykémie (hladiny cukru v krvi) – ve 40 letech a dále 1x za dva roky
- screening nádorů tlustého střeva a konečníku prostřednictvím testu na okultní krvácení do stolice – od 50 do 55 let 1x ročně; od 55 let buď 1x za dva roky tento test, nebo screeningová kolonoskopie 1x za 10 let
- gynekologická preventivní prohlídka – 1x za rok
- v rámci ní screening nádorů děložního hrdla prostřednictvím cytologického vyšetření stěru z děložního hrdla – 1x za rok
- screening nádorů prsu prostřednictvím mamografie – od 45 let 1x za dva roky – Váš gynekolog Vám dá doporučení a odešle Vás na pracoviště vybavené mamografem
- preventivní stomatologická prohlídka – 1x za rok (+ 1x ročně tzv. pravidelná prohlídka)

PODNIKÁNÍ

Pokud se Vám nedaří najít zaměstnání nebo chcete pracovat sama „na sebe“, můžete začít podnikat, a to buď na základě živnostenského oprávnění, nebo založením korporace (obchodní společnosti).

ŽIVNOSTENSKÉ PODNIKÁNÍ

Pokud si založíte **živnost**, stanete se tak **osobou samostatně výdělečně činnou (OSVČ)**. Podnikat v ČR nemohou pouze žadatelé o mezinárodní ochranu a cizinci s vízem či povolením k pobytu do 90 dnů. Pokud máte DP či DV, musíte plnit účel pobytu (tj. Vaší hlavní činností musí být ta, za jejímž účelem máte udělené pobytové oprávnění), ale živnost si můžete k tomu založit jako vedlejší činnost.

Existují **živnosti volné, vázané, řemeslné a koncesované**. Volných živností je 80 a lze je jednoduše založit. U vázaných (např. masáže, péče o děti do 3 let), řemeslných (např. pekařství a cukrářství, kosmetické služby, hostinská činnost) a koncesovaných (např. cestovní kancelář, silniční doprava) živností musíte prokázat svou odbornou způsobilost (tj. dosažení požadovaného vzdělání či praxe). Pokud ji nemůžete doložit Vy sama, můžete si najít tzv. **odpovědného zástupce**, který ji splňuje. O živnostenské oprávnění lze žádat na **živnostenském odboru** kteréhokoliv obecního/městského úřadu. Pokud je vše v pořádku, vyřízení trvá max. 5 pracovních dnů. K žádosti **předložíte**: vyplněný Jednotný registrační formulář pro fyzické osoby; souhlas majitele nemovitosti s umístěním sídla Vašeho podnikání na jeho adresu; potvrzení o zaplacení správního poplatku 1.000 Kč; pro občanky třetích zemí také výpis z rejstříku trestů z dané země ne starší než 3 měsíce; oprávnění k pobytu na území ČR.

Jako OSVČ máte povinnost:

- Platit měsíčně **zálohy na sociální pojištění** min. 1.972 Kč a, jste-li pojištěna u veřejné zdravotní pojišťovny, pak též měsíční **zálohy na zdravotní pojištění** min. 1.797 Kč (uvedené částky se každý rok mírně mění). Pokud jste vedle živnosti zároveň zaměstnaná, pobíráte rodičovský příspěvek/důchod, pečujete doma o blízkého člověka, který je uznán závislým na péči jiné osoby nebo v některých dalších situacích, můžete svou živnost ohlásit na živnostenském odboru jako **vedlejší činnost**, což může Vaše povinné zálohy výrazně snížit.
- Jednou ročně (nejpozději do 31. března) podat na finanční úřad **příznání k dani z příjmu** za předchozí kalendářní rok a do 1 měsíce následně musíte podat **přehled příjmů** za předchozí rok na ČSSZ a případně na svou zdravotní pojišťovnu. Doporučujeme Vám najít si účetní, která Vám tyto dokumenty správně připraví podle faktur a pokladních dokladů, vydaných za uplynulý rok.

PODNIKÁNÍ VE FIRMĚ

Další formou podnikání je **založení obchodní korporace**, nejčastěji společnosti s ručením omezeným (s.r.o.). V ní můžete figurovat jako společník, jednatel společnosti, či se v ní zaměstnat. Vznik s.r.o. zahrnuje sepsání společenské smlouvy, její zapsání u notáře, složení základního jmění společnosti, obstarání živnostenských oprávnění pro činnosti s.r.o., zapsání do obchodního rejstříku a registrace u finančního úřadu. Je to složitější proces, s nímž Vám pomůže právník či specializovaná firma.

Kromě administrativy je velmi rozumné se na zahájení svého podnikání dobře připravit i po věcné stránce, např. sestavit si aspoň stručný **podnikatelský plán**. Ten Vám pomůže domyslet jednotlivé kroky, ujasnit si svou pozici na trhu, propočítat potřebu vstupních a dalších investic a jejich návratnost, personální náročnost a mít reálná očekávání.

Jste-li evidovaná na úřadu práce jako nezaměstnaná, můžete zkusit požádat o rekvalifikační kurz, který Vám pomůže začít podnikat, nebo o finanční podporu do začátku Vašeho podnikání – **příspěvek na zřízení společensky účelného pracovního místa vytvořeného za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti**. Je určený na pokrytí počátečních nákladů, zejm. nákup vybavení souvisejícího se zřízením pracovního místa a může dosáhnout až přes 90.000 Kč. Na tento příspěvek není nárok, musíte přesvědčivě obhájit svůj podnikatelský záměr a splnit určité podmínky, o kterých Vás blíže informují pracovníci úřadu práce.

ZAMĚSTNÁNÍ

Pokud jste občankou EU/rodinnou příslušnicí občana EU (nebo máte podanou žádost o přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU), **máte stejný přístup na trh práce jako občané ČR.**

Pokud jste migrantkou ze třetí země a chcete na území ČR pracovat, musíte mít: **a)** povolení k pobytu, pokud máte volný přístup na trh práce (kdo má volný přístup na trh práce, stanoví zákon) nebo **b)** zaměstnaneckou kartu (viz list č. 2) nebo **c)** povolení k pobytu a povolení k zaměstnání (kdo potřebuje povolení k zaměstnání, stanoví zákon) nebo **d)** modrou kartu.

Jako zaměstnankyně máte právo na **stejně pracovní podmínky a stejnou mzdu**, jaké jsou **obvyklé u občana ČR!** Máte právo na **rovné zacházení s ostatními zaměstnanci** (např. s českými občany) a **nesmíte být nikým diskriminována.** Při porušení Vašich práv, můžete podat stížnost na úřad práce anebo se u soudu domáhat: a) upuštění od porušování zákona; b) odstranění následků porušování; c) poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (např. veřejné omluvy); nebo d) náhrady nemajetkové újmy v penězích, pokud byla ve značném případě snížena Vaše lidská důstojnost (výši náhrady určí soud).

Za **diskriminaci** se považuje i obtěžování (vč. obtěžování sexuálního, diskriminování prostřednictvím třetí osoby nebo tzv. pronásledování). Pokud se cítíte diskriminována, např. z důvodu věku, můžete se obrátit o radu na organizaci [Alternativa 50+](#), [Český helsinský výbor](#) nebo [veřejného ochránce práv](#) (ombudsmana).

Zaměstnavatel má vůči Vám řadu povinností, a naopak si řadu věcí nemůže dovolit:

- **Je povinen předat** Vám jedno vyhotovení **pracovní smlouvy**;
- Nemůže Vás nutit dělat práci, která není uvedena ve smlouvě (náplň práce lze změnit jen písemně);
- **Nemůže Vám dát výpověď** mj. v době, kdy jste nemocná (musíte mít neschopenku od lékaře), těhotná nebo čerpáte mateřskou/rodičovskou dovolenou (max. 3 roky);
- **Nemůže s Vámi okamžitě zrušit pracovní poměr**, pokud jste těhotná nebo čerpáte mateřskou či rodičovskou dovolenou (max. 3 roky);
- Při skončení pracovního poměru nebo DPČ (dohody o pracovní činnosti) **je povinen vydat Vám Potvrzení o zaměstnání** (zápočtový list).

Naopak, Vy jakožto **zaměstnankyně** máte řadu práv jako například:

- Máte právo na **přestávku v práci** na jídlo a odpočinek, a to nejdéle po 6 hodinách nepřetržité práce (délka přestávky musí být nejméně 30 min.);
- Nepracujte na živnostenský list jako zaměstnankyně, šlo by o tzv. „švarcsystém“ a bylo by to považováno za nelegální práci!
- **Vy můžete okamžitě zrušit pracovní poměr** mj. v případě, kdy Vám zaměstnavatel nevyplatil mzdu do 15 dnů od její splatnosti. Pak máte nárok na náhradu mzdy ve výši průměrného výdělku za dobu, která odpovídá délce výpovědní doby.
- Pokud jste přesvědčena, že s Vámi **zaměstnavatel ukončil pracovní poměr neplatně**, můžete mu písemně sdělit, že chcete, aby Vás dále zaměstnával. V takovém případě pracovní poměr trvá i nadále a zaměstnavatel Vám musí platit náhradu mzdy ve výši průměrné mzdy, dokud nebude soudem rozhodnuto o platném ukončení pracovního poměru. Žalobu musíte podat do 2 měsíců ode dne, kdy měl pracovní poměr skončit. O neplatném rozvázání pracovního poměru může rozhodnout jedině soud!

Pokud jste občankou EU nebo rodinnou příslušnicí občana EU, máte trvalý pobyt nebo udělenou mezinárodní ochranu, můžete se v situaci, kdy nemáte zaměstnání, nevykonáváte jinou výdělečnou činnost, ani nepobíráte důchod, registrovat na úřadu práce jako **uchazeč o zaměstnání**. Když splníte podmínku odpracovaných aspoň 12 měsíců v posledních 2 letech, máte nárok na peněžitou **podporu v nezaměstnanosti**. Po několika měsících v evidenci úřadu práce můžete také zkusit požádat o proplacení **rekvalifikačního kurzu**, pokud zvýší Vaše šance nalézt zaměstnání.

RODINNÉ PROBLÉMY

I když si to nikdo nepřejeme, komukoliv z nás se může stát, že se v jeho rodině objeví vážné neshody a problémy. Domov a rodina nám mají poskytovat především bezpečí, zázemí a pohodu, proto je potřeba tyto potíže řešit.

NESHODY VE VZTAHU

Se vztahovými problémy Vám může pomoci odborník z bezplatné **poradny pro rodinu**, jsou takřka v každém okresním městě (v Praze je řídí Centrum sociálních služeb Praha, www.csspraha.cz). Nebo vyhledejte **psychoterapeuta**, pomůže Vám lépe porozumět tomu, co se děje, Vašemu prožívání, přáním a rozhodnutím. Docházet můžete i na párovou terapii s partnerem či rodinnou terapii i s dětmi. Pokud se chcete **rozvést** a jeden z Vás nebo oba jste migranti, čtěte kapitoly Řešení některých vybraných situací.

PÉČE O DÍTĚ

Když se rodiče rozvádějí, je součástí rozsudku i rozhodnutí o **úpravě péče o dítě**, přičemž zákony chrání jako nejvyšší prioritu **zájem dítěte**. Obecně má být v zájmu dítěte, aby o něj pečovali oba rodiče a aby s oběma udržovalo kontakt. Naopak oba rodiče mají právo pečovat o dítě v zásadě stejnou měrou, bez ohledu na občanství či pobyt v ČR. Není-li to možné, soud zohledňuje návrhy rodičů, jaké zázemí (nejen materiální) může který rodič dítěti poskytnout, a od určitého věku i přání dítěte. Dítě může být svěřeno do **vylučné péče** jednomu z rodičů s vymezením doby, kdy se s ním může stýkat druhý rodič, anebo do **střídavé péče** obou rodičů. Pokud je větší část péče na jednom z rodičů, nebo jsou jeho příjmy výrazně nižší, soud určí **výživné**, kterým mu bude druhý rodič na péči o dítě přispívat.

Na práva a zájmy dětí dohlíží **oddělení sociálně-právní ochrany dětí** na obecním/městském úřadě (OSPOD). Ten může řešit s rodiči problémy ve výchově dětí, pozvat si je či navštívit rodinu doma, ukládat výchovná opatření, vydávat návrhy na předběžná opatření/vyjádření pro soudy atd. Rodiče jsou povinni s OSPOD spolupracovat. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (www.um-pod.cz) v Brně pak dohlíží na dodržování práv a zájmů dětí, jejichž jeden rodič žije v zahraničí, zejm. na právo styku rodiče s dítětem a na povinnost placení výživného. Řeší také tzv. mezinárodní únosy, kdy rodič odveze dítě do zahraničí bez souhlasu toho druhého. **POZOR!** Písemný souhlas druhého rodiče **je nutný vždy, když s dítětem cestujete mimo ČR**.

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Velmi vážným problémem v rodinách je **domácí násilí** (DN). Jde o fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a skrytě, mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje. Role násilníka a ohroženého jsou vždy stejně dané, nejedná se o vzájemné hádky a napadání, kdy jednou má navrch jeden, jindy druhý.

Zákony poskytují několik možností, jak se DN můžete bránit a snáze se z něj vymanit. Policie může **vykázat násilníka** na 10 dnů z domu a soud může toto období prodloužit až na 30 dnů. Účelem je, abyste získala čas rozmyslet si bez nátlaku, co dál, a mohla si zařadit potřebné praktické kroky. DN může naplňovat

znaky **trestného činu** týrání osoby žijící ve společném obydlí s trestní sazbou vězení až na 4 roky.

Potýkáte-li se s DN, nečekejte, že se to vyřeší samo! Neváhejte rychle využít bezplatnou **odbornou pomoc** u tzv. intervenčního centra (www.domacinasili.cz) či další právní, sociální a psychologické poradny, krizového ubytování s utajenou adresou a bezplatné non-stop telefonní linky **116 006** Bílého kruhu bezpečí, **737 234 078** projektu Magdala, nebo **283 892 772** Acorusu. **Při aktuálním ohrožení volejte přímo policii na čísle 158.** Informace a doporučení k řešení DN najdete také v manuálu SIMI [Nebudu obětí!](#)

VOLNÝ ČAS A VEŘEJNÝ ŽIVOT

Život nemusí být jen práce a povinnosti. Záleží jen na Vás, jestli svůj volný čas vyplníte třeba koníčky, vzděláváním, setkáváním s druhými, činností pro své okolí nebo ještě jinak. Pokud nevíte, odkud začít, chcete potkat podobně naladěné lidi a mít pro své aktivity zázemí, můžete zkusit některou z námi nabízených možností:

Komunitní centra, kluby pro seniory – nabízí širokou škálu aktivit a obvykle je provozují neziskové organizace – v Praze např. [Remedium](#) a [Život 90](#), speciálně pro migranty pak klub [Babí léto](#) v organizaci **Inbáze**;

Vzdělávání – pestrý program nabízí např. [Městská knihovna v Praze](#), nebo se запиšte do tzv. **univerzity třetího věku** na veřejných vysokých školách (v Praze: [Univerzita Karlova](#), [Vysoká škola ekonomická](#), [České vysoké učení technické](#), [Česká zemědělská univerzita](#) a [Vysoká škola chemicko-technologická](#)), stojí jen pár stovek korun za semestr;

Dobrovolnictví – pokud chcete využít svůj čas a schopnosti k pomoci druhým nebo k zlepšení svého okolí, můžete se zapojit jako dobrovolnice do některé veřejně prospěšné činnosti (např. pomáhat organizacím, které poskytují služby lidem se zdravotním či jiným postižením, dětem bez dobrého rodinného zázemí, ekologickým organizacím, spolkům na ochranu zvířat, kulturním iniciativám atd.). Možností je nepřeberně. Dobrovolnické aktivity speciálně pro migranty organizuje ve svém Klubu aktivního stáří spolek [Amiga](#).

Vlastní nezisková organizace – můžete si také založit svůj neziskovou organizaci a sami tak vyvíjet nějakou spolkovou či veřejně prospěšnou činnost. K založení spolku stačí 3 osoby, sepsání stanov, souhlas majitele nemovitosti s umístěním sídla spolku a poplatek za zapsání do spolkového rejstříku ve výši 1.000 Kč. Cizí státní občanství není překážkou.

Sociální média – pro sdílení zkušeností a názorů s ostatními ženami po čtyřicítce, migrantkami i Češkami, pro Vás SIMI spravuje [blog Bez vrásek](#). Specificky vaření a světové gastronomii se věnuje náš [Foodblog SIMI](#), který propojuje jedinečné recepty s osobními příběhy migrantů. Zapojte se i Vy!

KONTAKTY

SIMI (Sdružení pro integraci a migraci), Baranova 33, Praha 3, 130 00, 4. patro
Tel.: +420 224 224 379, email: poradna@refug.cz, web: www.migrace.com

Publikace vznikla v rámci projektu ŽENY NA VEDLEJŠÍ KOLEJI (?), podpořeného Nadací Open Society Fund Praha z programu Dejme (že)nám šanci, který je financován z Norských fondů. Prostřednictvím Norských fondů přispívá Norsko ke snižování sociálních a ekonomických rozdílů a posílení vzájemné spolupráce v Evropě. Podporuje především ochranu životního prostředí, výzkum a stipendia, rozvoj občanské společnosti, péči o zdraví, děti, rovnost žen a mužů či zkvalitnění justice.

Program DEJME (ŽE)NÁM ŠANCI podporuje rovné příležitosti žen a mužů v pracovním i osobním životě a prevenci a pomoc obětem domácího násilí v České republice. Spravuje ho Nadace Open Society Fund Praha, která od roku 1992 rozvíjí hodnoty otevřené společnosti a demokracie v České republice. Projekt realizuje SDRUŽENÍ PRO INTEGRACI A MIGRACI, O. P. S. ve spolupráci s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a Katedrou sociologie při Univerzitě v Bergenu (Norsko).

**WWW.OSF.CZ • WWW.EEAGRANTS.ORG • WWW.DEJMEZENAMSANCI.CZ
WWW.MIGRACE.COM**

© SIMI, 2016